

Čebula

Evelina Soršak

Čebule nikoli nisem jemala tako resno, vse do terenskega dela, ki smo ga s predmetom Sodobne migracije, državljanstvo in etnične manjšine opravljali v Bihaću marca 2022. Presunilo me je dejstvo, da čebula spada med glavni sestav tako imenovanega *game fooda*, hrane, ki jo migrant vzame s seboj na pot. Ta pot, imenovana tudi **game**, je dolga, zahtevna in nevarna. Kljub zelo težkim razmeram ter **pušbekom** ki jih izvajajo hrvaška policija in druge policije, imajo migranti upanje in voljo game ponoviti tolikokrat, da svoj cilj uresničijo. Hrana, ki jo vzamejo s seboj na pot je dobro premišljena. Največkrat je to kruh, nepogrešljiv del vsakega *game fooda* pa je tudi čebula. Zakaj ravno čebula?

Na čebulo sem naletela že prvi dan terenskega dela v Bihaću, ki se je zame zaključil ob tako imenovanem *Baba Shopu*, trgovinici oziroma kiosku, ki oskrbuje z živili in osnovnimi potrebščinami tako lokalno prebivalstvo kot ljudi na poti. Gospod, kateremu so migranti nadeli vzdevek "Baba", je človek ki z njimi sočustvuje in jim solidarnostno pomaga. Pri njem je mogoče polniti telefone in pri njem ljudje najdejo prvo pomoč po pušbeku z obleko in zdravili. Zanje je kot oče v Bosni, zato so ga Baba tudi poimenovali. V enem izmed jezikov, ki jih govorijo migranti, »Baba« namreč pomeni oče. Presenetilo me je, da med hrano za na pot spada tudi čebula. Ob kasnejšem pogovoru za kioskom, z Safi, štiriindvajset letnim migrantom iz Pakistana, sem slišala, da je čebula pravzaprav najpomembnejša hrana na poti.

Hrana, ki jo vzamejo na pot oziroma *game food* je sestavljena iz čebule, kruha, kečapa, majoneze, energijskih čokoladic in pijač ter vode. Safi je povedal, da hrana na pot vzamejo več hlebov, ki jih močno stisnejo skupaj. Zraven vzamejo med en in dva kilograma čebule. Nahrbtnik s hrano in vsemi pomembnimi rečmi za na pot tako tehta tudi do dvajset kilogramov. Čebula je glavni dodatek h kruhu in skoraj vedno jo jedo skupaj s kruhom. Iz različnih pogovorov sem izvedela, da čebulo jedo s kruhom tako, da jo narežejo, zraven pa za okus dodajo še kečap ali majonezo. Veliko jih včasih čebulo je tudi brez vsega. Največkrat se to zgodi, ko zmanjka kruha ali pa ko se ta pokvari.

Devetnajst letni Aziz, ki prihaja iz Pakistana, mi pove, da ga okus čebule ne moti in da mu je obenem tudi všeč. Spominja ga na okus limone, ki je močan a vseeno dober. Tudi iz ostalih pogovorov sem izvedela, da večine okus čebule ne moti in da jo imajo radi. Skoraj vsi sogovorniki so na vprašanje, zakaj na pot jemljejo ravno čebulo, odgovorili, da je ta za na pot dobra in da jim da energijo. Večina je omenjala tudi zdravilne učinke čebule, namreč da je čebula zdrava, močna, dobra, da jim da energijo, da je dobra za želodec in tudi za oči. Zelo pogost razlog, ki so ga moji sogovorniki navedli, pa je bil tudi ta, da čebula na poti zdrži zelo dolgo in da se ne pokvari. Iz pogovorov sem tako ugotovila, da je najpomembnejši vidik čebule v sklopu *game fooda* njena praktičnost, hkrati pa ugotavljam, da je morda pomembna tudi navada.

Zdi se, da je čebula na poti zanje nekaj samoumevnega. Iz pogovorov sem namreč razbrala, da je večina mojih sogovornikov ob besedi čebula postala dobre volje, saj sem omenila nekaj kar jim je poznano in normalno na poti. Vsi fantje s katerimi sem se pogovarjala na pot vzamejo enako hrano in enako količino stvari, kar kaže na določeno uniformnost. Na pot vzamejo čebulo morda tudi zato, ker jo vzamejo tudi drugi. Ker smo bili v Bihaću malo časa, seveda ne morem trditi, da tudi vsi drugi vzamejo na game enaka živila.

Prehranjevanje ljudi na poti, s katerimi sem se pogovarjala v Bihaću, se je od začetka njihove poti močno spremenilo. Na poti jedo hrano, ki jim je najbolj priročna, ki zdrži dolge razdalje in jim hkrati, da energijo. Kljub temu, da so se zaradi migracije njihove prehranjevalne navade spremenile pa ohranjajo močan spomin na hrano, ki so jo jedli nekoč. Obstaja namreč močna povezava med hrano in spominom (Mintz in Du Bois 2002: 107).

V strogo realističnem smislu je prehranjevanje lahko opredeljeno kot nekaj kar ljudje zaužijemo zaradi potrebe po energiji. Kljub temu je prehranjevanje večplasten in večdimenzionalen pojem, s socialno, psihološko, fiziološko in simbolično dimenzijo (Holtzman 2006: 362). Še močnejša je lahko dimenzija spomina. Spomin se pogosto nanaša na niz zelo različnih procesov in dinamik, ki se lahko razumejo na različne načine, vključno z nostalgijo, ki jo lahko vzbudi določena hrana (Holtzman 2006: 362). Sutton (2000, 2001) ugotavlja kako je okušanje hrane še posebej intenziven in prepričljiv medij za spomin, ki ni le kognitivni ampak tudi emocionalni in fizični (Holtzman 2006: 365). Hrana ima v skupnostih z migrantsko izkušnjo tako pomen za spomin na okolje, kjer so živeli prej. Obenem se na hrani poznajo pomembne politične, ekonomske in socialne spremembe (Holtzman 2006: 364).

Ob pogovorih z migranti, sem ugotovila, da je čebula hrana, ki je bila cenjena tudi v državi, v kateri so živeli prej. Jedli so jo že v Pakistanu in Afganistanu, le pripravljali so jo na različne načine. Tudi pomen čebule kot take je

postal zanje drugačen. Čebula, iz katere so včasih pripravljali različne jedi in je veljala za vmesen člen ali pa le del sestava obroka, je sedaj postala glavni obrok na poti. Čebulo uporabljajo tudi pri kuhanju v skvotih, v obdobjih čakanja med enim in drugim gameom. Za sogovornike pa je na gamu surova čebula postala najpomembnejša sestavina. Pri tem nisme uspela vprašati, ali je v navadi, da surovo čebulo kot jed za na pot uporabljajo tudi tam, kjer so odraščali.

V urdujščini čebulo imenujejo *pīvaz* (izgovorjava /pi:'va:z/). Aabis, enaintrideset letni migrant iz Afganistana, mi tako opiše kakšna je čebula v Afganistanu in Pakistanu:

This country onion no good. In Pakistan, Afganistan onion is very good. There is water very good. This Pakistan, Afganistan, this water, when this onion grow is very good because of water. Powerful water /.../ very tasteful this onion, very good onion, very tasty and powerful because of weather and water. This onion here no good. Here is no tasty.

V prevodu: V tej državi čebula ni dobra. V Pakistanu, Afganistanu je čebula zelo dobra. Tam je voda zelo dobra. Ta pakistanska, afganistanska voda, ko ta čebula zraste je zelo dobra zaradi vode. Močne vode /.../ zelo okusna je ta čebula, zelo dobra čebula, zelo okusna in močna zaradi vremena in vode. Tukaj čebula ni dobra. Tukaj ni okusna.

Pove tudi, da se spominja jedi, ki so jih pripravljali iz čebule in da so bile te jedi zelo okusne. Opiše jedi, kjer se prepraži čebula in testo, domnevam da je to jed podobna piti. Prav tako se spominja jedi, kjer je zmešana čebula in jogurt, prepražena čebula in maslo ter tudi čebula in mleko. Pove, da včasih ob priložnosti tudi on poskusi pripraviti kakšno jed, ki jo jedo v Afganistanu.



Čebula v *Game Shopu* v kampu Lipa.

Bihać, 26. 3. 2022. Foto: Evelina Soršak

8. 6. 2022.

Literatura

Holtzman, Jon D. 2006. "Food and Memory". *Annual Review of Anthropology* 35: 361-378.

Mintz, Sidney W. in Christine M. Du Bois. 2002. "The Anthropology of Food and Eating". *Annual Review of Anthropology* 31: 99-119.

Sutton, David. 2000. „Whole Foods. Revitalization through Everyday Synesthetic Experience“. *Anthropology and Humanism* 25/2: 120-130.

Sutton, David. 2001. „Remembrance of Repasts. An Anthropology of Food and Memory“. London: Berg.

Bilješke

Tekst je napisan u okviru kolegija Suvremene migracije, državljanstvo i etničke manjine (doc. dr. Ana Sarah Lunaček Brumen i izv. prof. dr. Uršula Lipovec Čebren) na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani.